

En... dan lijdt de wereld om onzentwil.
 Dan verkeert die wereld om ons in nood.
 Dan woeden de stormen om onze afdoling, en sluit uw oogen niet voor die mogelijkheid. Keer toch de orde niet altoos om. Klaag niet altoos eerst de ongelooften aan, maar onderzoek uzelf nauw en ernstig of de schuld ook mede bij u, en bij de gemeente des Heeren ligt. Beproof uzelf biddend, of de oorzaak niet schuilt in onze ontrouw en afvalligheid en laten wij klagen over onze zonden.

Opdat 's Heeren lot ons niet treffe.

Opdat God Zelf ons niet behoeft aan te wijzen.

Opdat het niet noodig zij, dat Hij ons ontmaskere, wat Hij zeker doet, wanneer wij geen schuld belijden. En als, door de genade des Geestes, gij u zoo moogt vernederen, dan zal alle zelfverheffing u vreemd zijn. Dan praat ge niet in de wereld-stormen; Ik ben een Hebreër. Dan roemt ge niet temidden van den volkerennood in uw voorrechten, maar gij zult de eerste zijn om in het stof te vallen en om genade te roepen.

K. D.

KERKELIJK LEVEN.

Heinrich Bullinger.

Van dezen vermaarden theoloog, opvolger van Zwingli te Zürich, zijn thans twee werkjes vertaald en verschenen bij J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij te Groningen en Den Haag.

Zij zijn van de hand van den ontstapen Amsterdamschen predikant Ds A. H. J. Lütge en Dr G. Oorthuys.

Wij achten deze uitgave van zooveel gewicht, dat wij ze niet bij de Boekbeoordeeling, doch in deze rubriek bespreken.

Het eerste van de beide boekjes draagt tot titel „Het eenige en eeuwige Testament of Verbond Gods", het tweede „Het oude Geloof". Men vindt ze hier in één band bijeen.

Na hun vertaling ontdekten deze predikanten van „Het oude Geloof" een vertaling uit het jaar 1599.

Hadden zij deze eer gekend, „wij zouden" — zoo verantwoordten zij zich — „wellicht het oude Hollandsch in de taal van het heden hebben omgezet".

Wij zijn er echter dankbaar voor, dat zij van die oude vertaling niet eer weet hadden.

Over het geheel toch vallen vertalingen uit het oude Hollandsch niet mee en verdienen — althans naar mijn inzicht — rechtstreeksche vertalingen uit het oorspronkelijke verreweg de voorkeur.

In de oude Hollandsche vertalingen maakte men nog al druk gebruik van omschrijvingen, men laschte hier en daar woorden en uitdrukkingen in en niet zelden werden zij daardoor langdradig en verzwakten, ondanks de gespoerde taal van onze vaders, toch den oorspronkelijken zin.

Wij meenen dan ook, dat geheel zelfstandige vertalingen, mits door der zake kundigen bewerkt en niet door den eersten den besten predikant, die wat vrijen tijd heeft, eisch van onzen tijd zijn.

De oude literatuur wordt door ons, ook door onze theologen, in den regel te weinig gekend.

Een van de groote moeilijkheden is hierin gelegen, dat men ze niet zoo gemakkelijk machtig kan worden. Het was dan ook een goede gedachte van de Vaders onzer Vrije Universiteit om de Bibliotheca Reformata uit te geven en daarin zeer belangrijke werken van oude theologen te herdrukken.

Dit werk is echter spoedig gestaakt.

Klaarlijkelyk had men te hoog gemikt.

Men drukte de oorspronkelijke werken over, 't zij in het Latijn, 't zij in het oude Hollandsch.

Nu is vooral het Latijn voor velen een bezwaar. Met het vertalen voor zichzelf was veel tijd gemoeid.

Vaktheologen hinderde dit niet.

Maar wie ze meer uit algemeen interesse wilde doorlezen, zagen er al gauw van af.

En nu zijn vaktheologen weinigen in aantal. Daarom kon men op geen groot debiet rekenen.

Achteraf gezien ware het dan ook beter geweest, indien aanstonds vertalingen waren geleverd.

Nog bestaat daaraan behoefte, al wordt ook die behoefte niet zoo gevoeld, omdat men onbekend is met de schatten, die nog in onze oude dogmatiek verborgen liggen.

Kuyper en Bavinck hebben die volstrekt nog niet uitgeput.

We hopen dan ook, dat het er onder ons nog eens toe komt om die schatten in goede vertalingen aan het licht te brengen.

Of beter misschien nog in bewerkingen.

In den vorm is er veel, wat wel kan worden gemist.

Het is zeer goed mogelijk het zakelijke in aanmerkelijk korter bestek saam te vatten.

Daarbij zou het wenschelijk zijn, dat ieder, die zich tot zulke bewerking zet, niet op eigen oordeel steunde van wat bekort kan worden en wat niet, maar dat men daarover advies inwon van anderen, die eenig gezag in deze bezitten.

Dat zou onze theologische wetenschap zeer ten goede komen.

Men zou zich vlugger kunnen oriënteeren ook

in boeken, die men voor zijn studie niet direkt noodig acht.

Deze bewerkers zouden anderen, die zich wel op dat terrein bewogen, veel arbeid besparen.

Het zou neerkomen op een niet geringe bezuiniging van studiekracht, die beter aan verderen opbouw kon worden besteed.

Deze bezuiniging zou tevens verrijking inhouden. En daarom juist is de vertaling van deze twee werkjes van Bullinger zoo welkom.

We wenschen van harte, dat deze uitgave slagen mag en dat anderen daaruit moed scheppen om dezen weg ook te volgen.

Doch ook om de beteekenis van Bullinger zelf wenschen wij het.

Men heeft aan hem weleens te grooten invloed op de reformatie toegeschreven.

Sommigen meenen, dat er hier te lande een tertium genus, een derde soort, van reformatie gewerkt heeft, waarin Bullinger en Melancthon de geestelijke vaders zouden zijn geweest en die als rijpste vrucht ons den Heidelbergischen Catechismus zou hebben afgeworpen.

Telkens komt, ook bij een enkelen Gereformeerde, deze gedachte weer boven.

Prof. Bavinck, maar inzonderheid Prof. H. H. Kuyper, hebben die voorstelling met kracht bestreden.

De argumenten van den laatste zijn zoo stevig gedocumenteerd, dat men blijkbaar geen kans zag ze te ontzenuwen.

Het deed ons goed te zien, dat ook Dr M. van Rhijn, blijkens een beoordeeling in „Bergopwaarts", de hypothese van een tertium genus verwierp.

Met dat al valt niet te loochenen, dat Bullinger's werken hier te lande gaarne werden gelezen.

En een ieder, die naar boven aangekondigde uitgave grijpt, zal verstaan waarom.

Ook hij zal ze niet zonder stichting ter zijde leggen.

De Vonkenberg en het Gereformeerd Jongelingsblad.

De Vonkenberg is, naar hijzelf in zijn lijforgaan mededeelt, als hoofdredacteur afgetreden, al wil hij nog enkele rubrieken blijven verzorgen.

Worde thans niet vergeten, hoeveel hij voor den Bond en zijn orgaan heeft verricht.

Het beste zijns levens heeft hij er aan gegeven.

De organisatie, door hem gesmeed en elektrisch gedreven, heeft onder onze jongelingen rijken zegen verspreid.

Hooveel mannen hebben aan haar, gelet op de middelen, niet hun carrière te danken?

En dat niet, omdat ze eenige beroepsopleiding gaf, maar omdat ze sluimerende talenten tot ontwakung riep.

Niet het minst is dat door het orgaan bevorderd.

Een woord van hulde en dank mag dan ook niet ontbreken.

Défaitisme.

Dit woord is uit de oorlogsjaren goed bekend. Het duidde de richting aan, welke meende, dat de oorlog toch niet te winnen was.

Zulk défaitisme schijnt zich ook van velen in de Ned. Hervormde Kerk te hebben meester gemaakt.

De oorlog, hier bedoeld, is dan de richtingsstrijd.

Prof. Obbink was er in „Bergopwaarts" een der tolen van.

Ook onder de leden van den Gereformeerden Bond schijnen er te zijn, die het aanhangen. Het verwerpen van het voorstel-Prof. van Leeuwen c.s. werd de aanleiding daartoe.

Van meer dan één zijde werd dan ook de niting vernomen: we geven het op.

We bewandelen het oude spoor en zien dan, wat er van komt.

Vele modernisten houden nog aan de modusvivendi-gedachte vast en worden gesteund door ethischen als Ds Hoek.

Overigens zijn er teekenen, dat van een actie, waarvan men redelijkerwijze binnen afzienbaren tijd resultaten kan verwachten, meer en meer wordt afgezien.

Men wil het aan God overlaten.

Wel bekend men, dat de toestand der Herv. Kerk op het oogenblik zondig is.

Maar als nu een christen in een zondigen toestand verkeert, mag hij dan redeneeren: hoe ik er uit moet komen weet ik niet, ik zal het maar aan God overlaten?

Ds Kievit van Veenendaal, liet zich — volgens de pers — in typische heidspraak over den toestand der Nederlandsche Hervormde Kerk uit. Hij moet in een rede gezegd hebben: „beweerd wordt, dat God haar (de Ned. Herv. Kerk) den scheidsbrief nog niet heeft gegeven". Maar de vraag is „of God met de Ned. Herv. Kerk wel ooit in ondertrouw is geweest, waar toch vóór 1816 onze kerk niet was Herv. Kerk, maar Geref. Kerken".

Op die vraag wordt blijkbaar als antwoord verwacht: neen, God heeft zich met de Herv. Kerk in Synodaal verband niet „ondertrouwd".

Waar dit zoo kras wordt uitgesproken, is de weg om uit die impasse te geraken, wel wat drassig van bodem en doet vermoeden, dat hij in een weiland zal uitloopen.

Immers is het zijn advies: „Daarom blijve ons gebed tot God om verlossing uit den tegenwoordigen kerkvorm, waarin Gods volk ligt gebonden en worde Gods volk opgewekt om in den weg van schulderkentenis te komen tot kerkherstel".

Toch lijkt dat ons onvoldoende.

Niet wie zijn zonde slechts belijdt, mag barmhartigheid verwachten, maar hij moet haar ook laten.

De zondige gesteldheid van gebonden te zijn aan een kerkvorm, die een uiting is van willekeurigen godsdienst, mag niet bestendig, maar men dient er zich met alle krachten aan te ontworstelen.

Daarin bestaat het laten.

Vindt men daarvoor een betere weg dan die de Afscheiding en de Doleantie insloegen, we zullen het hartelijk toejuichen.

Maar men geve zich niet over aan défaitisme en passivisme.

Armenzorg in de groote steden.

Tot de krisissverschijnselen behoort ook dit, dat velen, die op het platteland van weinig moeten rondkomen, naar de groote stad trekken om daar hun geluk te beproeven.

Ook onder Gereformeerden komen zulke verhuizingen voor.

En het gevolg daarvan is meestal, dat zij ook daar geen werk vinden en de diakonie op lasten jagen, zwaar om te dragen.

In Leiden schijnt de toestand zelfs onhoudbaar te worden.

Tenminste de „Leidsche Kerkbode" schreef:

Het gaat zoo niet goed.

Ik bedoel de armenzorg in de steden.

Hoe het in andere steden is, weet ik niet.

Maar in Leiden wordt het langzamerhand een onduidelare toestand.

Wat? — vraagt ge misschien.

Beuvelt ge de zware en nog al maar zwaarder wordende last die, niet het minst ook door de armen te gevolge der werkloosheid en dergelijke, op de Diaconie rust?

Over dit vraagstuk op zichzelf heb ik thans niet zoozeer het oog.

Maar wel op speciaal één oorzaak, waardoor de verzwaaring van dien last mede wordt verzwakt en die tot groote onbillijkheid leidt.

Het komt ten onzen de laatste tijden van malaise en crisis herhaaldelijk voor, dat personen, die zonder werk of betrekking zijn, zich in onze stad komen vestigen en — onmiddellijk voorwerpen van diaconale zorg worden.

Of men zich nu laat verlokken naar de stad te trekken in de verwachting gemakkelijker en hoogere uitkeringen te zullen ontvangen, of door de al of niet gegronde voorstelling van, mildere diaconale verzorging, of misschien nog meer door de, maar in dit geval al heel weinig gegronde, hoop, hier spoediger een of ander werk te zullen vinden, — het gevolg blijft hetzelfde.

Feit is, dat onze Diaconie in de laatste tijden herhaaldelijk de zorg op zich had te nemen van gezinnen, die hier nog nauwelijks enkele dagen of weken hadden gewoond.

Dan kan ze zich wel in verbinding stellen met de Diaconie van de plaats, waar het gezin voor eenige dagen of weken vandaan gekomen is. Maar in den regel baat dat weinig. Gewoonlijk wordt dan medegedeeld, dat de betrokken Diaconie er niet toe medegewerkt heeft dat het gezin vertrok; dat het gezin te voren ook niet voor steun of niet voor geregelden steun in aanmerking kwam; dat de bedoelde broeder, met wiens kostwinning het in zijn woonplaats niet meer ging, naar de stad is getogen om daar iets anders aan te vallen, enz. enz.

En van die nieuwe arbeidsonderneming is dan gewoonlijk in de stad om begrijpelijke redenen niet veel gekomen of men is daarmee niet geslaagd.

Zoo heeft onze Diaconie in de laatste tijden al menig gezin te verzorgen gehad.

En of dan de Diaconie der vorige woonplaats al een bijdrage voor éénmaal geeft van zeg f25, of 50 of f75, wat baat dat, indien zulk een gezin in één week of een maand al méér dan dat bedrag nodig had.

Ieder gevoelt, dunkt mij, dat er op deze wijze een last op de schouders van de Diaconie onzer steden wordt gelegd, die men op haar niet mag leggen.

De stadsgemeenten, die toch al in dezen tijd veel zwaarder lasten dan het platteland hebben te dragen, kunnen eenvoudig de zorg voor zulke gezinnen, die van alle kanten uit den omtrek op haar afkomen, niet langer op zich nemen, tenzij er een uitweg wordt gevonden.

Hier moet een oplossing worden gezocht.

En spoedig ook.

De zaak is urgent.

In welken weg is een oplossing te vinden?

Nieuw is deze zaak niet.

Op de oude Synodes kwam ze meermalen ter tafel.

De Synode te Embden (1571) bepaalde, dat de dienaren aan hen, die attestatie begeeren, zullen vragen, welke de reden van vertrek is en zoo zij die reden niet genoegzaam achten, moeten zij de attestatie weigeren. Tevens werd er de vermaning aan verbonden, dat de dienaren en diakonien, zullen toezien, dat zij niet te zeer negen zijn hun kerken van de armen te ontlasten, met wie zij andere gemeenten zonder eenige noodzaak bezwaren.

Te Dordrecht werd in 1578 deze regeling ge-

troffen, di met „disc worden, h

In de viadt men armen om de diaken noodig hel wal zij op op een pi hun attest meegegeve

En op vastgestelde zame oorz stand ged teekenend waar zij gedaan za

Ook in '19 komt

Deels w gevallen, leven leid trokken n

noten.

Maar zij De alge slag ligt, niet van

Er moe reden van

Deze m Anders geweigerd.

Vertrekk ten laste

En voor wordt be steunden

steld van

De vraa kan word

Zij getui verzorging

Vele ar de groote schien hel

in de star

Maar de

Hij is v delijk.

Hij mag nis) tot de

Hij mag trekken.

Hij heeft vertrek w

kunnen.

En dat op het pl

avontuur

door enke

Dit naa

Eisch n

van het h

Dat bee

gezien.

Zij vera

de Kerken

kracht aan

Artikel

luit: „Vo

zaken ver

geven wo

lijk te zij

echter toe

om hunne

welke zij

den bezwa

Werd h

diakonien

nood verk

Voor ee

opgegaan

groote sta

aanvaard

Dat pro

Maar ex

kleinere s

test tegen

armen lie

tere stads

anderen

Zelfs is

schuldige

Bedoeld

dwaling

Maar h

zich niet

Is krach

de groote

plaats, te

te zijn t

Heere Joz

De dial

dat haar

steden nie

aan revo

Onder den drang der bezuiniging.

De nieuwe onderwijsplannen.

I.

Weer staan we voor nieuwe veranderingen op het terrein van het onderwijs. De technische herziening is nauwelijks voorbij, of een andere herziening schrijft ons volk en de volksvertegenwoordiging op, en van rust schijnt op dit gebied geen sprake te kunnen zijn. Het is „all in the making”. De eene wijziging volgt de andere op den voet, en het schijnt wel of alle aanvallen van reconstructie en reorganisatie zich op het departement van onderwijs richten. Nu is het de gevreesde en toch noodzakelijke, de beschimpde en toch onvermijdelijke, de onaangename en toch zegenvolle bezuiniging, die met name de lagere school op andere wegen dwingt. Zij is de „hoofdschuldige” aan de dingen, die in den laatsten tijd ons gemoed uit zijn evenwicht gebracht hebben, en wie een onderzoek instelt naar het moederschap van het bekende koninklijk besluit over den toelatingsleeftijd en van het ingediende wetsontwerp tot wijziging van de leerplichtwet en lager onderwijswet 1920, moet bij haar terecht komen. Zij vraagt haar offers niet het minst op het terrein van het onderwijs, en wie met onbevengden blik den gang der zaken in de laatste jaren gadeslaat, en de royaliteit beziet, die op dit terrein den toon aangaf, zegt, zij het dan met een zucht: geen wonder!

Hoe wil de regeering nu bezuinigen?

Zij doet dat op de volgende manier.

Eerst door het bekende K. B.

„De kinderen, die tot eene school voor gewoon lager onderwijs worden toegelaten, moeten bij het begin van het schooljaar of van den schoolcursus den leeftijd bereikt hebben van zeven jaren, verminderd met zooveel tijd als de helft bedraagt van den klasseduur der school. Onder schooljaar of schoolcursus wordt verstaan de in het leerplan der school vastgestelde klasseduur.”

Van dit K. B. zeggen de Mededeelingen van den Schoolraad het volgende:

De meeste lagere scholen hebben een klasseduur van één jaar. Voor zulke scholen is de minimum-leeftijd van toelating dus 6½ jaar (tot dusver 5½ jaar).

Dit K.B. is op 19 Januari 1924 in werking getreden.

Bij de eerstvolgende toelating van leerlingen zal men er dus rekening mee moeten houden.

Naar wij vernemen, staat het Departement van Onderwijs op het standpunt, dat het K.B. niet geldt voor de oude ulo- en mulo-scholen volgens de wet van 1878. Voor deze scholen geldt zelf geen enkele minimum-leeftijd van toelating. Dit is een gevolg van de redactie van art. 11 der L. O.-wet 1920, dat spreekt van een „school voor gewoon lager onderwijs”. Zij kunnen h.v. leerlingen van vijf jaar opnemen en (nu art. 58 geschrapt is) ze meetellen voor de subsidie!

Nu de meeste scholen dit jaar geen eerste klas zullen kunnen opnemen, achten wij het niet overbodig, eraan te herinneren, dat de subsidie over het geheele jaar 1924 berekend blijven naar het gemiddeld aantal leerlingen over 1923 (art. 28, 6e lid, der wet).

Nu is echter de inwerking-treding van dit koninklijk besluit wel uitgesteld (en wie weet, wat uit dit uitstel nog voortvloeit), maar dit geeft ons geen vrijheid om met dezen maatregel verder niet meer te rekenen. Wij moeten wel terdege het feit onder de oogen zien, dat de leeftijdsgrens van 5½ op 6½ jaar is gebracht, en het aantal leerjaren naar beneden met een jaar is verminderd. Daarmee in overeenstemming heeft de regeering in de tweede plaats het reeds genoemde wetsontwerp ingediend, waarbij het verplichte zevende leerjaar wordt prijsgegeven, en voorgesteld wordt, (ik neem alleen die artikelen op) het derde en vierde lid van artikel 3 der leerplichtwet als volgt te lezen:

„De verplichting eindigt, zoodra het kind zes jaren leerling eener lagere school is geweest en het alle klassen doorloopen heeft, of, voor zoover het onderwijs gegeven wordt in klassen, die samen een langeren leertijd dan zes jaren innemen, zoovele klassen, als samen een leertijd van zes jaren omvatten, met dien verstande, dat in het laatste geval de verplichting niet eindigt, voordat het kind den twaalfjarigen leeftijd bereikt en de klasse, waarin het bij het bereiken van dien leeftijd geplaatst was, doorloopen heeft.

De verplichting eindigt in ieder geval, indien het kind de klasse heeft doorloopen, waarin het bij het bereiken van den dertienjarigen leeftijd was geplaatst.”

en het tweede lid van art. 3 der L. O.-wet (tot en met 31 Dec. 1929) als 't volgt:

„2. Het gewoon lager onderwijs, voor zoover het geheel of gedeeltelijk uit openbare klassen wordt gegeven in scholen met ten minste zes achter-eenvolgende leerjaren. Het leerplan omvat voor de eerste zes leerjaren de vakken, in artikel 2 vermeld onder a tot en met k. Daaraan kan het vierde vak, in dat artikel vermeld onder r, en kunnen voor het hoogere leerjaar of de hoogere leerjaren bovendien een of meer der andere vakken,

Wie durft het berekenen, hoe menige ziel eens van de hand dezer diakonieën zal worden geëischt?

Werden alle kerken in deze getrouw, de moeilijkheid zou daarmee niet geheel zijn opgelost, maar mogelijk wel voor een voornaam deel.

De uitkomst zou weleens verrassend kunnen zijn.

— De Synode onder bepaalde psychische invloeden.

Op de jongste Synode kwam de zaak van de kerkelijke archieven ter sprake.

Er lag een voorstel ter tafel van den volgende inhoud:

„De Synode besluit, met het oog op de gebreken behoefte, de Kerken van advies te dienen bij de verzorging van haar archieven (zoowel van de plaatselijke kerken, als van Classes en Particuliere Synodes) en daartoe een Dienaar des Woords uit te noodigen zich op de hoogte te stellen van den toestand der kerkelijke archieven en als deskundige den Kerken bij het verzamelen en bewaren der archiefstukken advies te geven, en van zijn bevinden mededeeling te doen aan de volgende Synode;

tevens dezen Dienaar des Woords op te dragen het onderwerp in studie te nemen, op welke wijze het best een statistiek van onze kerken te vormen en bij te houden is;

aan de kerk, die deze Dienaar des Woords dient, te verzoeken hem tot de volgende Synode drie maanden van het jaar voor dezen arbeid af te staan en haar jaarlijks uit te keuren een bedrag dat gelijk staat met drie maanden traktement van den predikant.”

Dit voorstel werd verworpen, onder het motief, dat het thans nog niet in behandeling kon worden genomen.

Nu gebeurt het meer, dat de Synode verklaart nog niet „rijp” te zijn voor een beslissing.

Ze zegt soms heel gauw nog in den aanvalligen lentetijd des levens te staan.

Maar het blijkt, dat de „onrijpheid” het 'm alleen toch niet deed.

De Kunst, die tweede scriba ter Synode was en verondersteld mag worden het te weten, licht in de „Geldersche Kerkbode” het lijkkleedje, waarmee het voorstel-kindje is bedekt, even op. Hij zegt:

Nu klap ik niet uit de school, wanneer ik mededeel, dat een der motieven, waarom het voorstel werd afgewezen, voor vele leden is geweest dat men zulk een generaal-inspecteur, die met zeker Synodaal gezag tot de kerken kwam, niet wilde.

Wij zijn tuk op onze vrijheid en plaatselijke zelfstandigheid en houden niet van kerkelijke besturen, en nog minder van groote of kleine despoten in de Kerk.

Men zal inderdaad, bij een mogelijke rekening in de toekomst, met dit bezwaar moeten rekenen.

Dat oordeel is lang niet malsch.

De woorden „generaal-inspecteur”, „kerkelijke besturen”, „despoten in de kerk” jagen u als goed Gereformeerd mensch kippenvel op het lijf.

Alleen blijft het een raadsel, hoe men de Commissie zulke erger dan genootschappelijke opvattingen kon toedichten.

De Commissie toch, die deze zaak bepleitte, legde uitdrukkelijk de verklaring af, dat aan de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk door hun voorstel in geen deele werd tekort gedaan. Want, zoo legde zij met een beetje andere woorden uit, zulk een advies-dienaar komt niet tot de kerken met een: „in naam van de Synode doe open de poort van uw archievenkast of -kluis”, maar richt een vriendelijk verzoek tot de plaatselijke kerk of hij haar archief eens mag inzien. Elke plaatselijke kerk bleef vrij te antwoorden: wij wenschen van uw neuzerij verschoond te blijven. En dan gebeurde er natuurlijk niets. Maar de Synode vertrouwde, dat de kerken in 't gemeen zulk een verzoek niet zouden afwijzen.

Dit alles werd nadrukkelijk gekonstateerd.

Wat lag daar nu voor inspecteurachtigs, hiërarchisch of despotisch in?

Als men het woord „verzoek” in het voorstel zelf had willen zien opgenomen, zou denkkelijk de Commissie daartegen geenerlei bezwaar hebben geopperd.

Waarom ziet men toch zoo dadelijk spoken?

Want daarmee en met niets anders had men te doen.

Overigens is het zeker interessant om te vernemen, welke psychische (zielijke) invloeden er op een Synode kunnen werken.

Tegenover Rome is dit wel een van de sterkste bewijzen, dat de conciliën geen onfeilbaar gezag hebben.

De werking des Heiligen Geestes in een Synode is niet van dien aard, dat er geen aanzienlijke misgrepen kunnen worden gedaan.

Men denke niet, dat ik zoo erg warm ben voor het voorstel van de Commissie en daarom alzoo schrijf.

Ik acht het heel goed mogelijk, dat een andere weg te prefereren is. De Kunst wijst een weg, dien ons blad reeds voor lang heeft getoond. Toch ware het een met het ander zeer wel te combineren.

Ik verwonder mij alleen, dat men zoo spoedig zich leeuwen en beren op den weg futamorganeert.

HEPP.

troffen, dat, wanneer de vertrekkenden arm zijn, niet „discretie” op de attestatie zal aangegeven worden, hoeveel hun door de diakenen gegeven is.

In de Kerkenordening van Middelburg (1581) vindt men de bepaling opgenomen: Voorts zal den armen om genoegzame oorzaken vertrekkende, van de diakenen bijstand gedaan worden, zooveel zij noodig hebben tot de plaats, waar zij heen willen, wat zij op hun attestaties zullen aanteekenen. En op een partikuliere vraag, of den armen behalve hun attestatie geen gesloten missive zal worden meegegeven, wordt bevestigend geantwoord.

En op de Synode van Den Haag in 1586 werd vastgesteld: „Voorts zal den armen, om genoegzame oorzaken vertrekkende, van de diakenen bijstand gedaan worden naar „discretie”, mits aanteekende op den rug van hun attestatie de plaats, waar zij heen willen en de hulp, die men hun gedaan zal hebben”.

Ook in de Dordtsche Kerkenordening van 1618, 19 komt dergelijke bepaling voor.

Deels werden die besluiten ingegeven door de gevallen, dat sommige armen een rondreizend leven leiden en van de eene kerk naar de andere trokken na telkens ondersteuning te hebben genomen.

Maar zij hebben toch een veel verdere strekking. De algemeene gedachte, welke er aan ten grondslag ligt, is deze, dat een kerk zich haar armen niet van den hals mag schuiven.

Er moet onderzoek gedaan worden naar de reden van vertrek.

Deze moet den kerkeraad voldoende toeschijnen. Anders moet gewoonweg de attestatie worden geweigerd.

Vertrekken zij dan toch, dan komen zij niet ten laste van een andere kerk.

En voorts moet, wanneer de reden wel gegrond wordt bevonden, de kerk, waarheen de ondersteunden vertrekken, nauwkeurig op de hoogte gesteld van de hulp, hun verleend.

De vraag is of deze oude methode ook nu niet kan worden gevolgd.

Zij getuigt van zulk een gezonden kijk op de arm-verzorging.

Vele armen ten platten lande meenen, dat in de groote stad de leeftocht opgescheept ligt. Misschien hebben ze van enkelen gehoord, wien het in de stad wel is gevaren.

Maar daarmee is een kerkeraad er niet van af. Hij is voor de armen in de gemeente verantwoordelijk.

Hij mag niet (zij het in eenigszins andere beteekenis) tot de armen zeggen: gaat heen en wordt warm.

Hij mag hen niet op de bonne foi laten vertrekken.

Hij heeft te oordeelen of de redenen, die voor vertrek worden opgegeven, wel door den beugel kunnen.

En dat is zeker niet het geval, wanneer iemand op het platteland werkloos is geworden en nu op avontuur naar de stad wil gaan. Of ook, zich door enkele vage beloften laat misleiden.

Dit naarstig te onderzoeken is eisch. Eisch niet alleen van vroegeren tijd, maar ook van het heden.

Dat heeft de Synode van Utrecht in 1905 ingezien.

Zij veranderde het ietwat verzwakte artikel van de Kerkenorde van Dordrecht en gaf er weer de kracht aan, die het te Embden had.

Artikel 83 van de vigeerende Kerkenorde toch luidt: „Voorts zal den armen, om genoegzame oorzaken vertrekkende, door de Diakenen reisgeld gegeven worden naar hetgeen zij oordeelen behoorlijk te zijn. De Kerkeraad en de Diakenen zullen echter toezien, dat zij niet te zeer genegen zijn om hunne kerken van de armen te ontlasten, met welke zij andere kerken zonder eenigen nood zouden bezwaren”.

Werd hieraan algemeen de hand gehouden, de diakonieën der groote steden zouden minder in nood verkeren.

Voor eenige jaren is er een kroet van afkeuring opgegaan: toen bleek, dat de Diakonie in een groote stad hulp van het Burgerlijk Ambestuur aanvaardde.

Dat protest was in alle opzichten verblijdend.

Maar evenzeer moeten nu de diakonieën in de kleinere steden en in de dorpsgemeenten een protest tegen zichzelf uithangen, wanneer zij haar armen lichtvaardig laten vertrekken en een grotere stadskerk in de verleiding brengen steun van anderen aan te nemen.

Zelfs is het in deze de vraag, wie de meest schuldige is.

Bedoelde kerk heeft zich sinds bekeerd van de dwaling haars wegs.

Maar het is te vreezen, dat kleinere kerken zich niet bekeerd hebben van haar dwaling.

Is krachtige waarschuwing tegen den trek naar de groote steden in dezen tijd alleszins op haar plaats, te krachtiger behoort die op het platteland te zijn ten opzichte van de armen van onzen Heere Jezus Christus.

De diakonieën van zulke kerken moeten zorgen, dat haar armen het leger van werklozen in de steden niet vergrooten en alzoo worden blootgesteld aan revolutionaire invloeden.